

Postoje mladých:

Odrazový mostík pre globálne vzdelávanie

Rada mládeže Slovenska
2018

Projekt bol realizovaný vďaka finančnej podpore organizácie Global Education Network Europe (GENE) a podpore Slovenskej agentúry pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu (SlovakAid).

Úvod	4
Čo je globálne vzdelávanie	5
Metodika prieskumu	8
Informovanosť o globálnych témach	9
Schopnosť preberania perspektívy druhých	11
Zapájanie sa do aktivít súvisiacich s globálnymi témami	13
Záujem o učenie sa o iných kultúrach	15
Kontakt s ľuďmi z iných krajín	17
Rešpekt k ľuďom z iných kultúr	19
Názory na prisťahovalcov	21
Záverečný komentár	22
Zdroje	23
Referencie	24

Obsah

Globálne vzdelávanie na Slovensku nie je nová téma. Na druhej strane to nie je dostatočne známa téma, a to ani medzi odbornou verejnosťou vo formálnom či v neformálnom vzdelávaní. Globálne vzdelávanie je často zamieňané s inými typmi vzdelávania, ktoré sú mu podobné, resp. tvoria jeho podmnožinu. Príkladom je rozvojové vzdelávanie, environmentálne vzdelávanie a podobne.

Predkladaná príručka nemá za cieľ priniesť nové spôsoby vzdelávania mladých vo formálnom či neformálnom vzdelávaní. Domnievame sa, že takýchto materiálov je už v súčasnosti dostatok. Čo absentuje, to je aktuálna informácia o stave poznania mladých ľudí v témach globálneho vzdelávania, ako aj informácie o postojoch a názoroch súčasných mladých ľudí k týmto témam. Veríme, že tieto okruhy predstavujú dobrý štartovací bod pre prácu s mladými. V príručke sa snažíme priblížiť situačné postoje mladých ľudí vo veku od 15 do 24 rokov vo vzťahu ku konkrétnym témam globálneho vzdelávania.

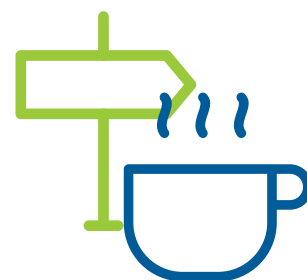
Príručka je primárne určená pre učiteľov základných, stredných a vysokých škôl, ako

aj pre animátorov neformálneho vzdelávania, ktorí začínajú s prácou s novým kolektívom mladých ľudí a chcú byť oboznámení s ich postojmi k témam globálneho vzdelávania. Príručka má slúžiť ako zdroj informácií, ktoré vyučujúcim a animátorom umožnia lepšie sa pripraviť na prvé stretnutia s mladými ľuďmi, a tak následne vytvoriť zaujímavý obsah, ktorý bude narúšať mnohé vžitú predstavy a stereotypy.

Príručka neprináša „recept“ ako vyskladať konkrétnu lekciu globálneho vzdelávania. Poskytuje však základ pre jeho prípravu, a to osobitne s mladými ľuďmi, ktorých lektor nepozná, resp. nepozná ich názory na danú tému. Zároveň tento materiál umožňuje pripraviť sa na možné eventuality vývoja diskusie v skupine.

Táto príručka je súčasťou projektu o globálnom vzdelávaní, financovaného z grantu organizácie Global Education Network Europe (GENE) a s podporou Slovenskej agentúry pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu (SlovakAid). Cieľom projektu bolo priblížiť globálne témy lokálnym aktérom, teda pedagógom a pracovníkom s mládežou, prostredníctvom ktorých sa témy globálneho vzdelávania dostanú k mládeži samotnej.

Úvod

Globálne vzdelávanie (ďalej aj ako „GV“) je reakciou na zmeny, ktoré priniesla globalizácia. Vo veľkej miere ide o zmenu perspektívy, z ktorej sa pozeráme na konkrétne problémy a ich riešenia. Táto perspektíva prekonáva nielen lokálny, ale aj národný rámec a má ambíciu pozerat sa na veci z čo najkomplexnejšieho uhla pohľadu.

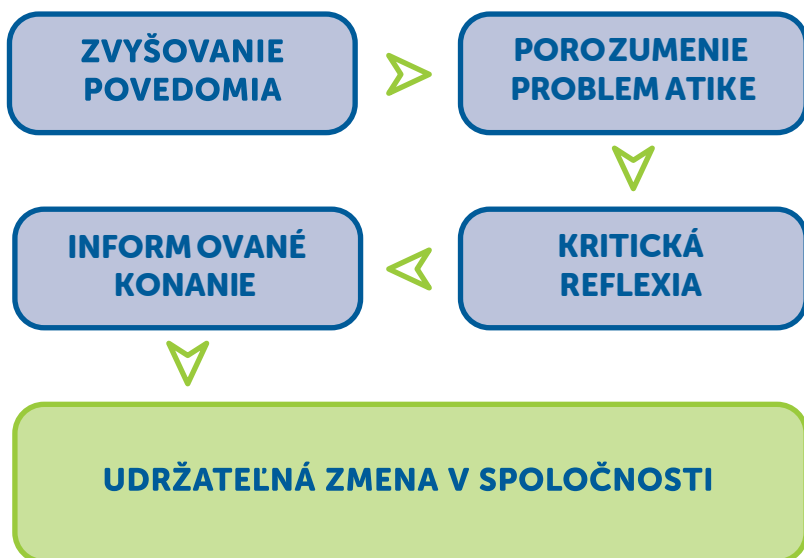
Mnohé mimovládne organizácie nadobudli v osemdesiatych rokoch 20. storočia presvedčenie, že tradičné typy vzdelávania nedokážu zmeny, ktoré priniesol fenomén globalizácie, reflektovať v dostatočnej miere. Začali preto vytvárať vlastné vzdelávacie programy zamerané na zvýšenie informovanosti o problematike globalizácie a globálneho sveta. Tieto programy boli začiatkom toho, čo sa dnes nazýva globálne vzdelávanie.¹

Definície globálneho vzdelávania

Definovať globálne vzdelávanie je pomerne komplikované. Hoci definícií neexistuje málo, značne sa od seba odlišujú. Za zmienku určite stojí definícia ukotvená v Maastrichtskej deklarácii, ktorá znie: „Globálne vzdelávanie je vzdelávanie, ktoré otvára oči a myseľ ľudí pre realitu globalizovaného sveta a prebúdzá ich k tomu, aby priniesli svet, v ktorom bude viac spravodlivosti, rovnosti a ľudských práv pre všetkých.“²

Pre porovnanie prinášame aj iné definície organizácií s významným zameraním na globálne vzdelávanie.

Čo je globálne vzdelávanie

Obrázok č.1: Vykreslenie jednotlivých procesov pri osvojovaní si globálnych kompetencií.⁴

Global Education Network

(GLEN)

Podľa GLEN je globálne vzdelávanie kreatívny prístup k dosiahnutiu zmien v spoločnosti. Je to proces aktívneho učenia založeného na univerzálnych hodnotách tolerancie, solidarity, rovnosti, spravodlivosti, inklúzie, spolupráce a nenásilia.

Globálne vzdelávanie začína zvyšovaním povedomia o globálnych výzvach ako: chudoba, nerovnosti spôsobené nerovným rozdeľovaním zdrojov, environmentálna degradácia, násilné konflikty či ľudské práva, teda vytváraním hlbšieho pochopenia komplexnosti základných príčin.

Globálne vzdelávanie má za cieľ zmeniť postoje ľudí reflexiou ich vlastných úloh vo svete. Motivuje a posilňuje ľudí stať sa aktívnymi a zodpovednými, globálnymi občanmi.³

5 Čo je globálne vzdelávanie

Témami globálneho vzdelávania sú: globálna spravodlivosť, ľudské práva, udržateľnosť, mier, komunikácia medzi rôznymi kultúrami.

Metodologické prístupy GV:

- Orientované na študenta
- Participatívne
- Založené na partnerstve: školiteľ nie je učiteľ, ktorý odovzdáva vedomosti a zručnosti, ale je tiež žiakom, ktorý sa vo vzdelávacom procese zaoberá reflexiou, emóciami a aktivitou.
- Založené na skúsenosti
- Aktivujúce
- Posilňujúce

Hodnotami, na ktorých GV stojí sú: tolerancia, solidarita, spravodlivosť, empatia, rovnosť, zodpovednosť, spolupráca, nenásilie, inklúzia, diverzita.⁵

Globálne vzdelávanie

Globálne vzdelávanie má za cieľ umožniť mladým ľuďom zúčastniť sa na formovaní lepšej spoločnej budúcnosti. Povzbudzuje jednotu a vzájomnosť ľudskej spoločnosti, vytvára sebavedomie a ocenenie kultúrnej diverzity, uznanie sociálnej spravodlivosti a ľudských

práv, rovnako ako budovanie mieru a krokov pre udržateľnú budúcnosť v odlišných časoch a miestach. Propaguje pozitívne hodnoty a pomáha študentom prevziať zodpovednosť za ich skutky a identifikovať sa ako globálni občania, ktorí môžu prispieť k budovaniu pokojnejšieho, spravodlivejšieho a udržateľnejšieho sveta.⁶

Rada Európy

Globálne vzdelávanie je pedagogický prístup, ktorý podporuje viaceré perspektívy a dekonštrukciu stereotypov. Stavia na globálnych rozmeroch vzdelávania k občianstvu. Hlavnými témami globálneho vzdelávania sú:⁷

- rozvoj
- ľudské práva
- udržateľnosť
- mier
- prevencia konfliktov
- interkultúrny dialóg

Globálne vzdelávanie stojí na neformálnej, na študenta zameranej a participatívnej metodológii, ktorá má podporovať rozvoj kritického myslenia a budovanie aktívneho občianstva.

Definícia podľa Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR

GV je vzdelávanie, ktoré zdôrazňuje globálny kontext v učení (sa). Prostredníctvom neho dochádza k zvyšovaniu povedomia o globálnych témach, ktoré sa týkajú každého jednotlivca, k rozvoju jeho kritického myslenia v týchto témach a k hlbšiemu porozumeniu oblastí a tém, ktoré sa týkajú celého sveta. Témy globálneho vzdelávania poskytujú priestor na zmenu postojov jednotlivca a posilňujú uvedomenie si vlastnej úlohy vo svete. Motivuje ľudí k zodpovednosti a vychováva smerom k osvojeniu si hodnôt aktívneho globálneho občana.

Na účely národnej stratégie sa bude na Slovensku používať termín globálne vzdelávanie, ktoré je vnímané ako zastrešujúci princíp. Jeho súčasťou je globálne rozvojové vzdelávanie (vzdelávanie o problematike rozvojových krajín a chudoby vo svete), environmentálne vzdelávanie, multikultúrne vzdelávanie, mierové vzdelávanie, ako aj vzdelávanie k ľudským právam v globálnom kontexte.⁸

Všetky tieto definície majú spoločný globálny rozmer, netradičnú formu zameranú na podporu angažovanosti žiaka a základné témy ako spravodlivosť, solidarita, udržateľný rozvoj a ľudské práva.

Príbuzné typy vzdelávania

Globálne vzdelávanie je niekedy zamieňané s pojmami ako rozvojové vzdelávanie alebo globálne rozvojové vzdelávanie. Globálne vzdelávanie však stojí nad týmito typmi vzdelávania a zahŕňa v sebe aj ďalšie typy, ako napríklad: politické vzdelávanie, environmentálne vzdelávanie, občianske vzdelávanie.

Rozvojové vzdelávanie je predovšetkým zamerané na rozdiely medzi rozvojovými a vyspelými krajinami, ich odstraňovanie a podporu rozvojovej spolupráce. Veľmi blízkym termínom je globálne rozvojové vzdelávanie, ktoré je zamerané na podporu tolerancie, solidarity a pochopenie problémov medzinárodného rozvoja v globálnom kontexte.

Politické vzdelávanie je vzdelávanie zamerané na objasnenie politického systému a politickej situácie v danej krajine. Jeho cieľom je formovať žiakov k aktívnej účasti na politickom živote krajiny.

Environmentálne vzdelávanie má za cieľ vychovávať žiakov k zodpovednému prístupu k životnému prostrediu a smerovať k udržateľnému rozvoju prostredníctvom informovanosti o aktuálnych environmentálnych problémoch a ich možnosti zapojenia pri riešení týchto problémov.

Občianske vzdelávanie vychádza z predpokladu, že pre dobré fungovanie demokracie je potrebná uvedomelá občianska spoločnosť. Jeho cieľom je teda formovať kritické myslenie žiakov a podporovať žiakov k záujmu, informovanosti a diskusií o dôležitých témach, aj keď môžu byť kontroverzné.

Vidíme, že všetky tieto typy vzdelávania sú teda súčasťou globálneho vzdelávania, ktoré ich v sebe zahŕňa a zároveň rozširuje ich perspektívu na globálny pohľad.

Globálne vzdelávanie na Slovensku

Globálne vzdelávanie na Slovensku bolo rámcované dokumentom „Národná stratégia pre globálne vzdelávanie na obdobie rokov 2012

až 2016“, vytvoreného Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR zo dňa 18. 1. 2012. Dokument nebol od roku 2016 aktualizovaný ani nahradený novým koncepčným materiálom.

Slovenský kontext sa od zahraničného líši predovšetkým tým, že naša občianska spoločnosť je budovaná pomerne krátko a vplyv éry komunizmu, ktorá mala na občiansku spoločnosť deštruktívny dopad, je stále dosť silný.

Ďalšími špecifikami sú nízka miera imigrácie, absencia koloniálnej minulosti, nedôvera a nedostatok odborníkov.⁹

Hoci súčasná utečenecká kríza určite prispela k rozšíreniu povedomia o globálnych problémoch, nízka miera imigrácie a pomerne

uniformná spoločnosť vytvára ilúziu vzdialenosti globálnych tém a akéhosi „bezpečného prístavu“, ktorý sa nenechá vyrušovať vonkajšími globálnymi vplyvmi.

Nedostatok odborníkov v tejto oblasti je spôsobený najmä nedostatkom programov globálneho vzdelávania vo formálnom vzdelávaní. Tento nedostatok je síce čiastočne, no stále v nedostatočnej miere kompenzovaný odborníkmi z organizácií tretieho sektora a neformálneho vzdelávania.

Globálne vzdelávanie na Slovensku sa stalo súčasťou vzdelávacích programov na viacerých základných a stredných školách. Stále však chýba jeho začlenenie do vzdelávacích programov vysokých škôl.

Prieskum verejnej mienky bol realizovaný na Slovensku v období od 3. do 23. októbra 2018 na vzorke o veľkosti 1000 respondentov.

Metodológia prieskumu bola založená na využití online panelu (čo znamená, že rovnaký dotazník v elektronickej podobe samostatne vyplňali reprezentatívne vybraní respondenti, ktorí sú opakovane zapájaní do prieskumov verejnej mienky v súvislosti s rovnakou alebo podobnou problematikou).

Otázky ku globálnym kompetenciám boli inšpirované a čiastočne adaptované na základe dotazníka *PISA 2018 Global Competence Questionnaire*.¹⁰

Prieskum bol reprezentatívny pre populáciu vo veku 15 – 24 rokov z hľadiska:

- pohlavia (muži/ ženy),
- veku (15-19 rokov/ 20-24 rokov),
- veľkosti sídla (menej ako 5 tisíc obyvateľov/ viac ako 5 tisíc obyvateľov),
- regiónu (regionálne členenie krajiny podľa NUTS III).

Prieskum zabezpečovala agentúra FOCUS s.r.o na Slovensku.

Dotazník bol vypracovaný interne, expertmi a spolupracovníkmi Rady mládeže Slovenska.

Metodika prieskumu

Mladí Slováci deklarujú záujem o predložené globálne témy. Zároveň sú pomerne opatrní, pokiaľ ide o hodnotenie úrovne vlastnej informovanosti v týchto témach. Len malá časť z nich uvádza, že sú s témami dobre oboznámení a vedeli by ich vysvetliť. Na druhej strane je možné konštatovať existenciu povedomia o týchto témach u prevažnej väčšiny respondentov (90%). O žiadnej z predložených tém ešte nepočulo 10% respondentov. Častejšie majú zastúpenie takýto respondenti medzi mužmi, respondentmi z Trenčianskeho kraja a respondentmi s ukončeným stredoškolským odborným vzdelaním.

Relatívne **najlepšie informovaných** respondentov sme zaznamenali pri téme **problémov životného prostredia** (klimatická zmena, globálne otepľovanie), kde až 25% respondentov uviedlo, že by túto tému vedeli dobre vysvetliť. Ďalších 50% respondentov uviedlo, že tému vedia vysvetliť aspoň vo všeobecnosti, 23% respondentov už o tejto téme počulo, ale nevedia vysvetliť, o čom to v skutočnosti je.

Približne pätina respondentov sa cíti byť dobre informovaná o téme **migrácie** (19% respondentov), 55% respondentov disponuje len všeobecnými informáciami a štvrtina

respondentov (24%) síce o tejto téme počula, ale nevedia vysvetliť, o čom to v skutočnosti je.

Podobne 18% respondentov má dostatok informácií o problematike **rovnosti medzi mužmi a ženami v rozličných častiach sveta**, 50% respondentov vie tému vysvetliť len vo všeobecnosti. 28% respondentov o tejto téme počulo, ale nevedia vysvetliť, o čom to v skutočnosti je.

Hľad alebo podvýživa v rozličných častiach sveta je dobre známy 13% respondentov, 55% respondentov konštatuje len všeobecné informácie a 29% respondentov o tejto téme len niečo počulo.

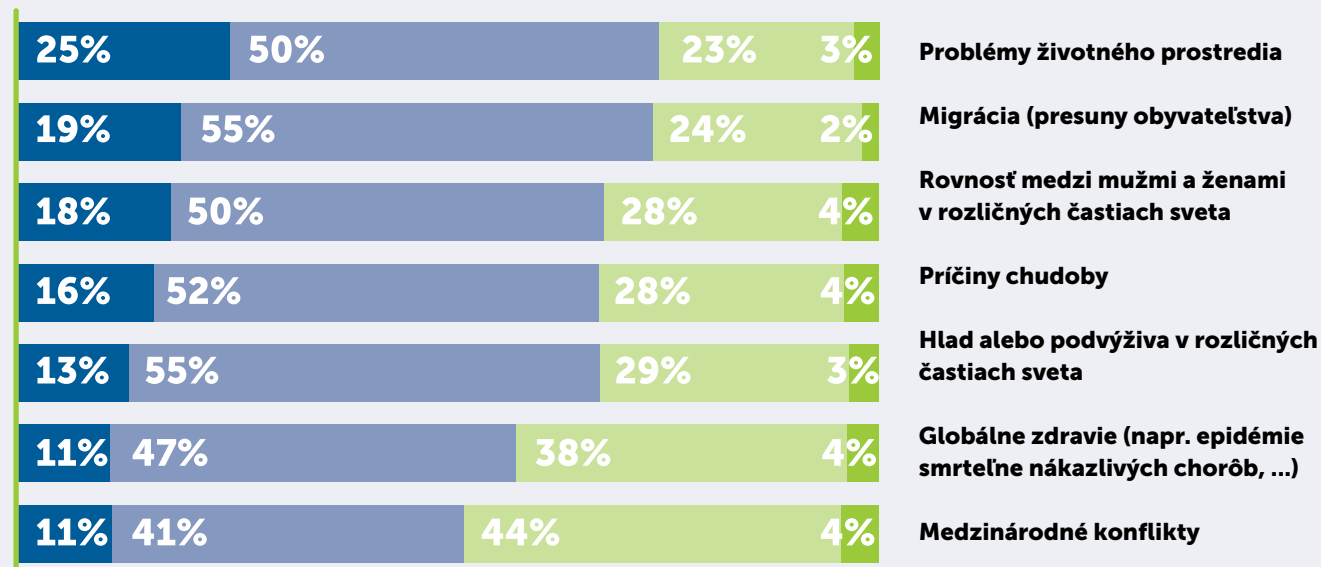
Posledné dve sledované oblasti, a to **globálne zdravie a medzinárodné konflikty**, sa umiestnili na spodných priečkach tohto pomyselného rebríčka informovanosti o globálnych témach. V oboch prípadoch len 11% respondentov deklaruje dobrú znalosť problematiky, menej ako polovica deklaruje všeobecné informácie a približne 40% respondentov deklaruje znalosť témy len z počutia.

Najnižšia znalosť témy je pritom konštatovaná pri oblasti **medzinárodných konfliktov**, kde až takmer polovica respondentov deklaruje, že o téme len počuli, alebo ani to nie (spolu až 48% respondentov).

Informovanosť o globálnych témach

Koľko informácií máte o nasledujúcich témach a oblastiach?

- s touto témou som dobre oboznámený/á a vedel/a by som to dobre vysvetliť
- niečo o tom viem, a mohol/mohla by som vysvetliť tému vo všeobecnosti
- už som o tom počul/a, ale nevedel/a by som vysvetliť, o čom to v skutočnosti je
- nikdy som o tom nepočul/a

Z hľadiska rozdielov medzi rôznymi sociálnymi a demografickými kategóriami, ktoré sme v prieskume sledovali, je možné konštatovať viaceré významné odlišnosti v miere informovanosti.

Dobrá znalosť tém (uviedli, že by tému vedeli dobre vysvetliť) deklarovali predovšetkým mladí ľudia so skúsenosťou s členstvom v mládežníckej organizácii a s dobrovoľníctvom. Istým prekvapením bolo aj vyššie zastúpenie mladších respondentov vo veku 15 – 19 rokov, ktorí boli zastúpení častejšie pri všetkých témach okrem chudoby a medzinárodných konfliktov.

Všeobecná znalosť tém (mohli by vysvetliť vo všeobecnosti) je z hľadiska sledovaných kategórií pestrejšia. Častejšie túto odpoveď

uvádzali respondenti, ktorí absolvovali štúdium na gymnáziu, ženy, ale aj mladí ľudia so skúsenosťou s členstvom v mládežníckej organizácii či s dobrovoľníctvom. V prípade témy problémov životného prostredia a medzinárodných konfliktov sa častejšie objavili medzi respondentmi aj mladí ľudia, ktorí žijú v mestskom prostredí, a respondenti vo veku 20 – 24 rokov.

Znalosť témy len z počutia uvádzali častejšie mladí ľudia, ktorí žijú vo vidieckom prostredí, respondenti, ktorí absolvovali stredoškolské odborné vzdelanie, a nemajú skúsenosť ani s členstvom v mládežníckych organizáciách ani s dobrovoľníctvom. V prípade témy príčin chudoby častejšie uvádzali túto odpoveď tiež mladí ľudia z Banskobystrického kraja.

10 Informovanosť o globálnych témach

Pokiaľ ide o **subjektívne hodnotenie** schopnosti prevziať perspektívu druhých, respondenti sa prikláňajú skôr k priaznivým hodnoteniam. Ukazuje sa, že schopnosť preberania perspektívy druhých nie je v týchto tvrdeniach až natoľko problematická. Mladí ľudia deklarujú skôr ochotu prikláňať sa v konkrétnych hodnoteniach k preberaniu perspektívy iných ľudí či druhej strany.

Priemerné hodnoty v sledovaných výrokoch sa približujú skôr k priemeru. Zároveň sa ukazuje, že ťažšie je pripustenie si perspektívy druhej strany hlavne vtedy, keď ide o emotívne ťažšiu situáciu, ako napr. kritika druhých, resp. sklamanie z druhých. Pri týchto odpovediach bola zaznamenaná zároveň najvyššia štandardizovaná odchýlka, čo poukazuje na väčší rozptyl odpovedí.

Schopnosť preberania perspektívy druhých

Do akej miery Vás opisujú nasledujúce tvrdenia?

Detailnejší pohľad do jednotlivých dimenzií ukazuje nasledujúce rozloženie odpovedí.

V prípade výroku **niekedy sa snažím lepšie pochopiť mojich priateľov tak, že sa na veci pozerám z ich pohľadu**, až 21% deklarovalo, že takýto popis situácie ich úplne vystihuje (úplne

ako ja), 41% uviedlo, že je to väčšinou ako ja, 30% respondentov uviedlo, že je to trochu ako ja, a 8% oslovených úplne situáciu odmietlo s priklonením sa k odpovedi nie veľmi ako ja alebo vôbec nie ako ja.

Pri výroku **predtým, ako sa rozhodnem s niekým súhlasiť, najskôr**

zvážim argumenty druhej strany, sme zaznamenali odpovede nasledovne: 20% respondentov sa s výrokom úplne stotožnilo, 42% respondentov sa s výrokom stotožnilo väčšinou, 30% respondentov sa s tvrdením stotožnilo len trochu. Odmietavo v tomto prípade reagovalo 9% respondentov.

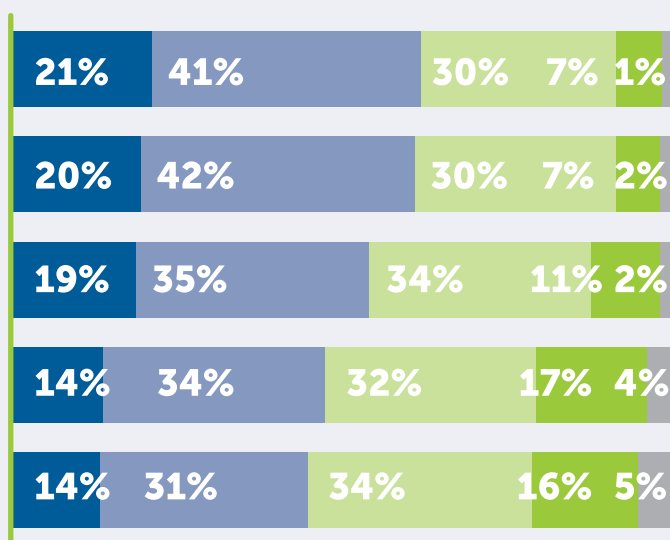
11 Schopnosť preberania perspektívy druhých

Stotožnenie s výrokom, že **na každú otázku existujú protikladné odpovede a snažím sa pozrieť na obe tieto protikladné strany**, deklarovala približne polovica respondentov. Pričom 19% respondentov uviedlo, že výrok ich úplne vystihuje, 35% oslovených potvrdilo, že ich výrok väčšinou vystihuje a 34% respondentov uviedlo, že ich takýto výrok vystihuje trochu. Len o málo viac ako desatina (13% respondentov) sa s takýmto výrokom nestotožnila vôbec.

Relatívne najhoršie dopadli v hodnotení posledné dva výroky. S výrokom **predtým, ako niekoho začnem kritizovať, snažím sa predstaviť si, ako by som sa cítil na jeho mieste**, sa úplne stotožnilo len 14% respondentov, 34% respondentov sa priklonilo k hodnoteniu, že ich takýto výrok vystihuje len väčšinou a 32% respondentov sa stotožnilo s variantom len trochu. Celkovo až 21% respondentov sa s týmto výrokom nestotožnilo vôbec.

Posledný výrok, **keď som z niekoho sklamaný/á, snažím sa na chvíľu predstaviť si, ako by mi bolo, keby som bol/a na jeho mieste / ako by som sa na veci pozeral/a na jeho mieste** sa rovnako stotožnilo 14% úplne, 31% väčšinou a 34% respondentov vo variante škály trochu ako ja. Približne pätina respondentov (21%) sa s týmto výrokom nestotožnila.

Do akej miery Vás opisujú nasledujúce tvrdenia?

Niekedy sa snažím lepšie pochopiť mojich priateľov tak, že sa na veci pozerám z ich pohľadu

Pred tým ako sa rozhodnem s niekým súhlasiť, najskôr zvážim argumenty druhej strany

Verím, že na každú otázku existujú protikladné odpovede a snažím sa pozrieť na obe tieto protikladné strany

Predtým, ako niekoho začnem kritizovať, snažím sa predstaviť si, ako by som sa cítil na jeho mieste

Keď som z niekoho sklamaný, snažím sa na chvíľu predstaviť si, ako by mi bolo, keby som bol na jeho mieste, alebo som sa na veci díval na jeho mieste

● úplne ako ja ● väčšinou ako ja ● trochu ako ja ● nie veľmi ako ja ● vôbec nie ako ja

Z hľadiska rozdielov medzi rôznymi sociálnymi a demografickými kategóriami, ktoré sme v prieskume sledovali, je možné konštatovať viaceré významné rozdiely. Pri výrokoch „niekedy sa snažím lepšie pochopiť mojich priateľov tak, že sa na veci pozerám z ich pohľadu“ a výrokom „pred tým ako sa

rozhodnem s niekým súhlasiť, najskôr zvážim argumenty druhej strany“ uvádzali respondenti, ktorí majú skúsenosť s dobrovoľníctvom.

Vyššiu mieru stotožnenia s výrokom „verím, že na každú otázku existujú protikladné odpovede a snažím sa pozrieť na obe tieto protikladné

strany“ uvádzali muži. S výrokom „keď som z niekoho sklamaný/á, snažím sa na chvíľu predstaviť si, ako by mi bolo, keby som bol/a na jeho mieste / ako by som sa na veci pozeral/a na jeho mieste“ sa častejšie stotožňovali ženy, respondenti vo veku 20 – 24 rokov, s ukončeným stredoškolským odborným vzdelaním.

12 Schopnosť preberania perspektívy druhých

Zapájanie do aktivít súvisiacich s globálnymi témami sme zaznamenali hlavne pri takých oblastiach, pri ktorých je viditeľný okamžitý dopad, resp. dopad v relatívne krátkej dobe. Deklarovaná je medzi mladými ľuďmi vysoká ochota zostať v týchto témach informovaný, resp. informovaná, predovšetkým prostredníctvom sociálnych médií a internetových stránok. Relatívne najnižšie je zapojenie do aktivít na podporu rovnosti medzi mužmi a ženami.

Relatívne najvyššiu mieru zapájania sa do aktivít z predloženého zoznamu sme zaznamenali pri výroku **šetrim energiu, ktorú využívame doma**. Veľmi často tak robí viac ako tretina respondentov (36%), ďalších 37% respondentov deklaruje dosť často, 21% uvádza, že tak robí občas. Vôbec tak nerobí len 6% respondentov.

Druhou najviac zastúpenou aktivitou je **snaha byť informovaný, čo sa vo svete deje prostredníctvom sociálnych sietí**. Veľmi často túto možnosť uviedlo 27% respondentov, 40% uviedlo možnosť dosť často, 28% tvrdí, že tak robí občas. Aj v tomto prípade bolo len 6% respondentov, ktorí tak nerobia vôbec.

Pri ďalších predložených možnostiach percento a intenzita zapojenia sa do takýchto aktivít významne klesá. **Výber výrobkov kvôli etickým dôvodom alebo z dôvodu ochrany životného prostredia** uviedla veľmi často len menej ako desatina respondentov (9%), 22% respondentov tak robí dosť často, no takých respondentov, ktorí takýto výber robia občas, je takmer polovica (45%). Štvrtina respondentov (25%) sa do tejto aktivity nezapája vôbec.

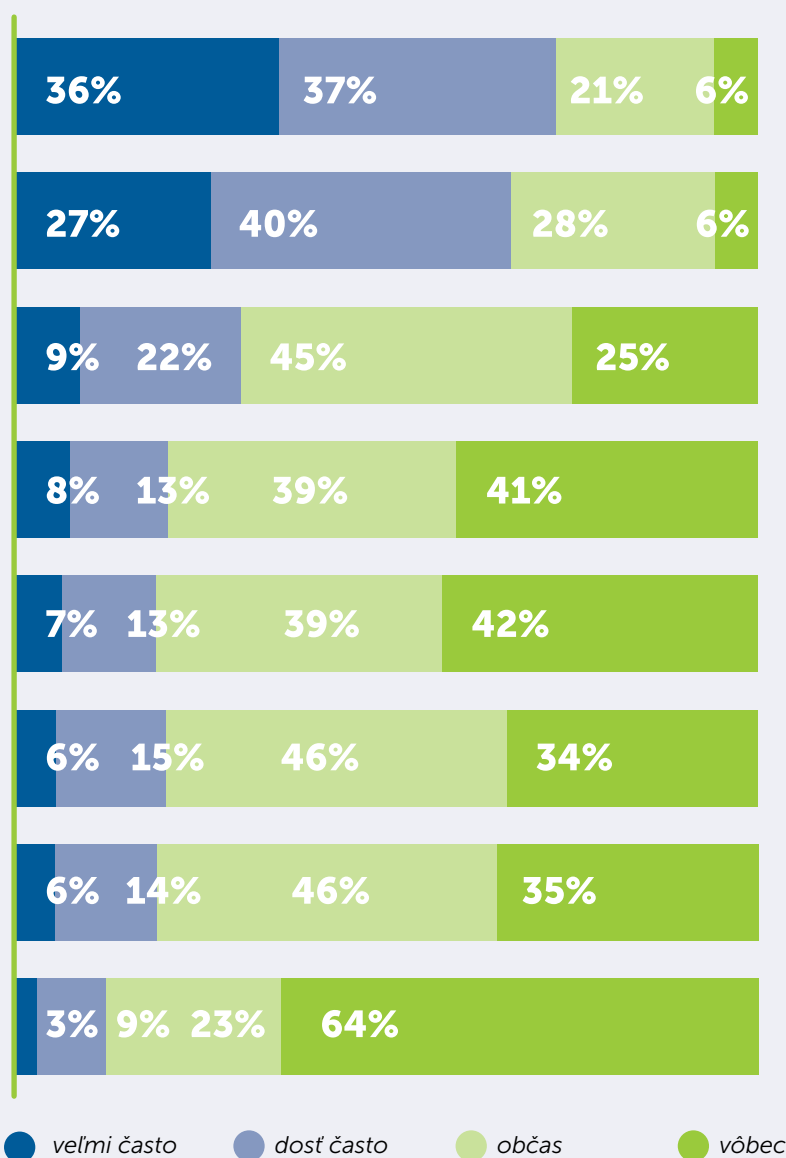
Pri **podpise online petícii, ktoré sú zamerané na sociálne témy alebo ochranu životného prostredia** uviedlo zapojenie sa do aktivity veľmi často len 8% respondentov. 13% respondentov tak robí dosť často, občas petíciu tohto typu podpíše 39% respondentov. Podiel respondentov, ktorí sa do aktivity nezapájajú vôbec, je takmer polovica (41%). Podobné je rozloženie odpovedí pri **bojkote výrobkov alebo spoločností kvôli politickým alebo etickým dôvodom, alebo z dôvodu ochrany prírody**. Aj v tomto prípade je najvyšší podiel tých respondentov, ktorí sa do aktivity nezapojili vôbec (42%).

Čo sa týka **účasti na aktivitách, ktoré podporujú ochranu životného prostredia**, celkové zapojenie deklarujú dve tretiny respondentov. Veľmi často tak robí len 6% respondentov, 15% sa priklonilo k odpovedi dosť často a takmer polovica respondentov (46%) tak robí občas. Veľmi podobné je percentuálne rozloženie aj pri nasledujúcom výroku, v ktorom respondenti deklarovali **pravidelné navštevovanie internetových stránok zameraných na medzinárodné sociálne témy**. Vôbec tak nerobí 36% respondentov. V celkovom porovnaní sme najnižšiu mieru zapojenia zaznamenali pri výroku **zúčastňujem sa na aktivitách, ktoré podporujú rovnosť medzi mužmi a ženami**. V tomto prípade až dve tretiny respondentov (64%) deklarovali, že sa takýchto aktivít vôbec nezúčastňujú. Naopak zapojenie do týchto aktivít veľmi často deklarovali 3% respondentov, veľmi často 9% respondentov a 23% respondentov uviedlo odpoveď občas.

Zapájanie sa do aktivít súvisiacich s globálnymi témami

Zapájaš sa do nasledujúcich aktivít?

Šetrím energiu, ktorú využívame doma (napr. vypínam svetlo, keď nie je potrebné, apod.) aby som chránil/a životné prostredie

Snažím sa byť informovaný o tom, čo sa deje na svete prostredníctvom sociálnych sietí

Vyberám si niektoré výrobky kvôli etickým dôvodom alebo z dôvodu ochrany životného prostredia, aj keď sú o niečo drahšie

Podpisujem online petície, ktoré sú zamerané na sociálne témy, alebo na ochranu životného prostredia

Bojkotujem výrobky alebo spoločnosti kvôli politickým, etickým alebo dôvodom, alebo z dôvodu ochrany životného prostredia

Zúčastňujem sa na aktivitách, ktoré podporujú ochranu životného prostredia

Pravidelne navštevujem internetové stránky zamerané na medzinárodné sociálne témy (napr. chudoba, ľudské práva apod.)

Zúčastňujem sa na aktivitách, ktoré podporujú rovnosť medzi mužmi a ženami

Z hľadiska rozdielov medzi rôznymi sociálnymi a demografickými kategóriami, ktoré sme v prieskume sledovali, je možné konštatovať viaceré významné odlišnosti v miere zapájania sa do jednotlivých aktivít. Významne pritom vystupuje do popredia kategória mladých ľudí, ktorí majú skúsenosť s členstvom v mládežníckej organizácii a s dobrovoľníctvom. Títo respondenti pri všetkých sledovaných oblastiach

deklarovali vyššie zapojenie ako ostatní mladí ľudia.

Len pri dvoch typoch aktivít môžeme konštatovať mierne vyšší záujem aj z hľadiska iných socio-demografických ukazovateľov. Podpisovanie online petícií, ktoré sú zamerané na sociálne témy alebo na ochranu životného prostredia, častejšie uvádzali aj respondenti vo veku 20 – 24 rokov, respondenti

zo Žilinského kraja a respondenti s ukončeným gymnáziom a VŠ vzdelaním.

Podobne bojkot výrobkov alebo spoločnosti kvôli politickým, etickým alebo iným dôvodom, alebo z dôvodu ochrany životného prostredia deklarovali častejšie respondenti vo veku 20 – 24 rokov a respondenti s vysokoškolským vzdelaním.

14 Zapájanie sa do aktivít súvisiacich s globálnymi témami

Na základe výsledkov prieskumu môžeme povedať, že celkovo najvyšší záujem je o tradície ľudí z iných krajín. Relatívne otvorené postoje sme zaznamenali aj voči spôsobu života a perspektívy ľudí z iných krajín sveta. Najviac rozporuplne sú vnímané náboženstvá v rozličných častiach sveta.

Do akej miery Vás opisujú nasledujúce tvrdenia?

Tak, ako naznačilo hodnotenie priemerov vypočítaných z odpovedí, detailnejší popis rozloženia odpovedí na otázky súvisiace so záujmom o učenie o iných kultúrach ukázal nasledujúce zistenia.

Čo sa týka **záujmu o tradície ľudí z iných krajín**, až 27% respondentov deklarovalo, že tento výrok ich úplne vystihuje, 31% respondentov tvrdí, že ich vystihuje väčšinou, a 29% respondentov uviedlo, že ich to vystihuje trochu. 13% respondentov v tomto prípade reagovalo odmietavo.

Záujem o spôsob života ľudí v rôznych krajinách - 21% respondentov deklarovalo, že ich to

úplne vystihuje, 32% respondentov uviedlo, že ich to väčšinou vystihuje a 34% respondentov uviedlo, že ich to vystihuje trochu. Celkovo 14% respondentov uviedlo nezáujem o takúto tému.

Záujem o perspektívu sveta u ľudí žijúcich v iných častiach sveta má podobné rozloženie miery záujmu. 22% respondentov deklaruje, že ich záujem o túto tému úplne vystihuje, 30% respondentov uviedlo, že ich to vystihuje väčšinou, 31% respondentov uviedlo, že ich to vystihuje trochu. Mierne viac oproti ostatným výrokom je v tomto prípade tých, ktorí sa k tejto téme postavili odmietavo, a to až 18%.

Záujem o učenie sa o iných kultúrach

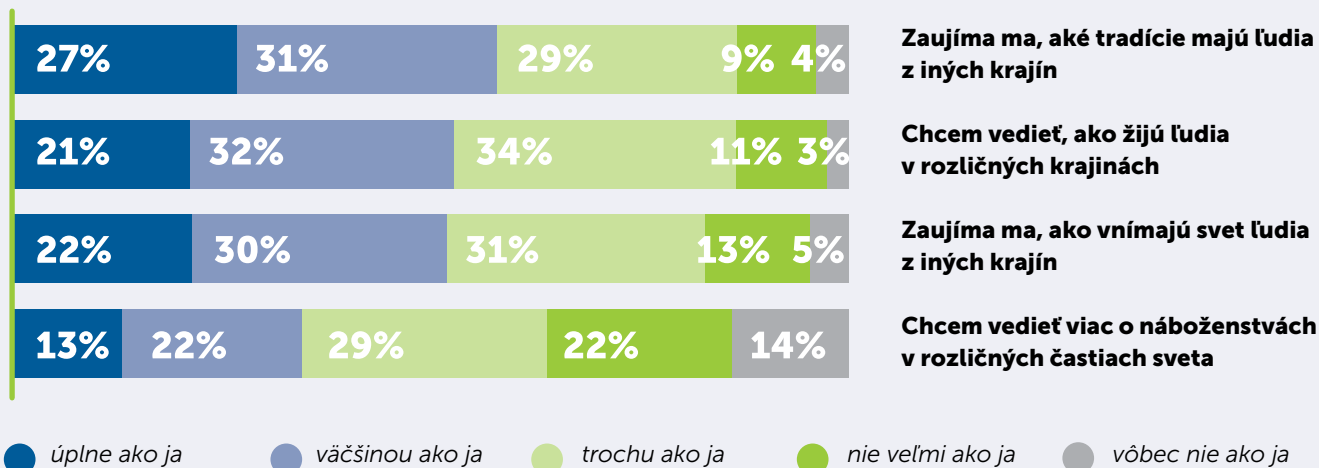

Ako už naznačil popis priemerného skóre pri jednotlivých otázkach v predchádzajúcom grafe, relatívne najviac polarizujúci je **záujem o náboženstvá v rozličných**

častiach sveta. V tomto prípade len 13% respondentov deklarovalo, že ich výrok úplne vystihuje. 22% oslovených uviedlo, že ich to vystihuje väčšinou a 29%

respondentov uviedlo, že ich predložený výrok vystihuje trochu. Naopak úplne odmietavo reagovalo voči tejto téme 36% oslovených mladých Slovákov.

Do akej miery Vás opisujú nasledujúce tvrdenia?

Z hľadiska rozdielov medzi rôznymi sociálnymi a demografickými kategóriami, ktoré sme v prieskume sledovali, je možné konštatovať viaceré významné odlišnosti v miere záujmu o učenie sa o iných kultúrach.

Celkovo je možné konštatovať, že vyššiu mieru záujmu o takéto témy deklarujú hlavne ženy, respondenti vo veku 20 až 24 rokov, respondenti, ktorí majú skúsenosť s mládežníckou organizáciou a s dobrovoľníctvom, respondenti, ktorí vyštudovali vysokú školu a obyvatelia mestského prostredia.

Mierne odlišný trend sme zaznamenali pri výroku týkajúcom sa záujmu o náboženstvá v rozličných častiach sveta. V tomto prípade okrem vyššie spomenutých kategórii častejší záujem o tému deklarovali aj respondenti zo Žilinského a Prešovského kraja.

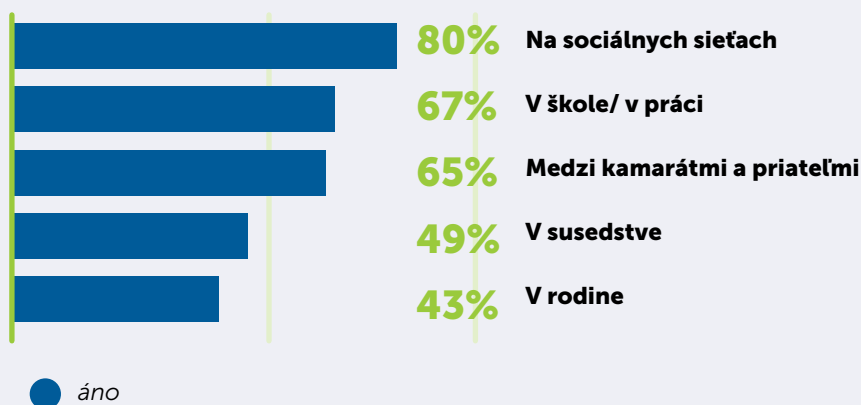
Celkovo až 89% respondentov deklarovalo, že sú v kontakte s ľuďmi z iných krajín. Pod toto číslo sa nepochybne podpisuje aj kultúrna a jazyková blízkosť s Českou republikou. V každom prípade zaujímavé je zistenie, v akom sociálnom prostredí sa tento kontakt s inými odohráva najčastejšie.

Nie je prekvapením, že na prvom mieste sa objavujú **sociálne siete**.

Tento sociálny priestor uviedlo až 80% respondentov. **V škole, resp. v práci** takýto kontakt uviedlo 67% respondentov. Podobne **medzi kamarátmi a priateľmi** uviedlo kontakt s ľuďmi z iných krajín 65% respondentov.

V susedstve má takýto kontakt takmer polovica respondentov (49%). **V rodine** má kontakt s ľuďmi z iných krajín 43% respondentov.

Prítomnosť ľudí z iných krajín...

Častejšie uvádzajú prítomnosť ľudí z iných krajín v rodine ženy a mladí ľudia so skúsenosťou s mládežníckou organizáciou a dobrovoľníctvom.

Prítomnosť ľudí z iných krajín v škole alebo práci uvádzajú častejšie obyvatelia miest s počtom viac ako 100 tisíc obyvateľov, z Bratislavského a Žilinského kraja, obyvatelia väčších miest a hlavného mesta, mladí ľudia so skúsenosťou s mládežníckou organizáciou a dobrovoľníctvom, absolventi gymnázií a vysokých škôl.

V susedstve majú prítomných ľudí z iných krajín častejšie obyvatelia väčších miest a hlavného mesta

a mladí ľudia so skúsenosťou s mládežníckou organizáciou a dobrovoľníctvom.

Častejšie uvádzajú prítomnosť ľudí z iných krajín medzi kamarátmi obyvatelia väčších miest a hlavného mesta a mladí ľudia so skúsenosťou s mládežníckou organizáciou a dobrovoľníctvom, ako aj absolventi vysokých škôl.

Prítomnosť ľudí z iných krajín na sociálnych sieťach uvádzajú častejšie obyvatelia väčších miest a mladí ľudia so skúsenosťou s mládežníckou organizáciou a dobrovoľníctvom.

Kontakt s ľuďmi z iných krajín

Pokiaľ ide o **frekvenciu kontaktov s ľuďmi z iných krajín** v rôznych sociálnych prostrediach, najintenzívnejšie sú **v školskom a pracovnom prostredí** (až 17% respondentov uviedlo v tomto prípade odpoveď veľmi často) a s kamarátmi a priateľmi (13%).

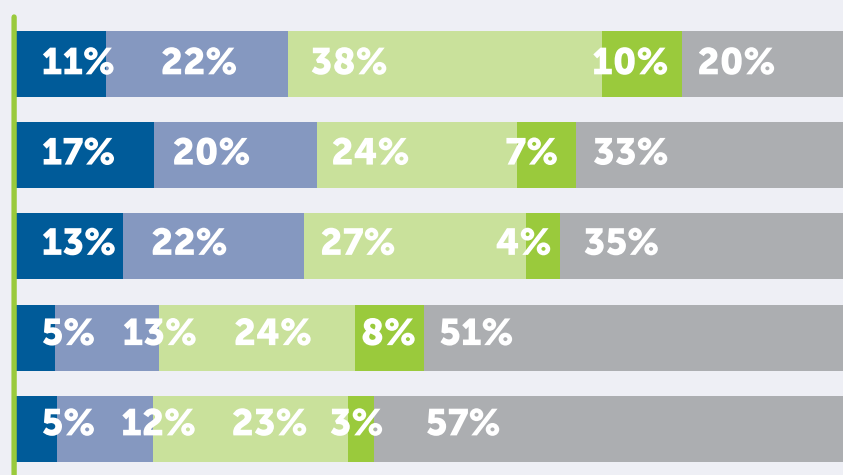
Hoci na jednej strane mladí ľudia deklarujú najväčší kontakt s ľuďmi z iných krajín **na sociálnych sieťach**, tento **patrí medzi menej**

frekventovaný. Veľmi často je s týmito ľuďmi v kontakte len 11% respondentov, na druhej strane vôbec nie je v kontakte, napriek tomu, že ich majú medzi priateľmi na sociálnych sieťach, 10% respondentov.

Čo sa týka kontaktov **medzi rodinnými príslušníkmi**, tu dominuje intenzita kontaktov v kategórii občasné, až 23% respondentov uviedlo túto odpoveď pri sledovanej položke.

Jeden z najmenej intenzívnych je **kontakt s ľuďmi žijúcimi v susedstve**. Hoci má možnosť takéhoto kontaktu takmer polovica respondentov, ako sme uviedli v predchádzajúcom grafe, veľmi často je s týmito ľuďmi v kontakte 5% respondentov, 13% respondentov občas, a 24% respondentov s intenzitou občasných stretnutí. 8% respondentov vylúčilo kontakt s ľuďmi z iných krajín, i keď žijú v ich susedstve.

Ako často ste v kontakte...

s priateľmi na sociálnych sieťach, ktorí sú z inej krajiny/ krajín?

s ľuďmi vo Vašej škole alebo v práci, ktorí sú z inej krajiny/ krajín?

s Vašimi kamarátmi, priateľmi, ktorí sú z inej krajiny/ krajín?

s ľuďmi vo Vašom susedstve, ktorí sú z inej krajiny/ krajín?

s Vašimi rodinnými príslušníkmi, ktorí sú z inej krajiny/ krajín?

● veľmi často

● občas

● netýka sa (neuviedol/la v sociálnom prostredí)

● dost často

● vôbec nie

Na základe výsledkov prieskumu môžeme povedať, že celkovo prevažuje pozitívne nastavenie a deklarovaný rešpekt voči ľuďom z iných kultúr.

Relatívne najväčšia miera súhlasu je pri tvrdení „rešpektujem ľudí z iných

kultúr ako rovnocenné bytosti“ s priemerom 1,8. Relatívne najnižšie stotožnenie bolo zaznamenané pri výroku „dávam ľuďom z odlišných kultúr priestor, aby sa mohli prejaviť“. Stále však prevažuje vysoká miera stotožnenia sa s predloženým výrokom.

Do akej miery Vás opisujú nasledujúce tvrdenia?

Pokiaľ ide o deklarovaný rešpekt k ľuďom z iných kultúr, celkovo je možné konštatovať, že prevažujú pozitívne postoje voči ľuďom z iných kultúr. Zároveň sa ukázalo, že rozdiely v miere stotožnenia pri jednotlivých výrokoch sa líšia len v pomerne malej miere.

Relatívne najväčšiu mieru stotožnenia sme zaznamenali pri výroku **rešpektujem ľudí z iných kultúr ako rovnocenné ľudské bytosti**, až 47% respondentov sa v tomto prípade stotožnilo úplne s výrokom, naopak nestotožnilo sa s ním len 5% respondentov.

Pri výroku **pristupujem ku všetkým ľuďom s rešpektom bez ohľadu na to, z akej kultúry pochádzajú** sa stotožnilo 45% respondentov. S výrokom sa nestotožnilo 6% respondentov.

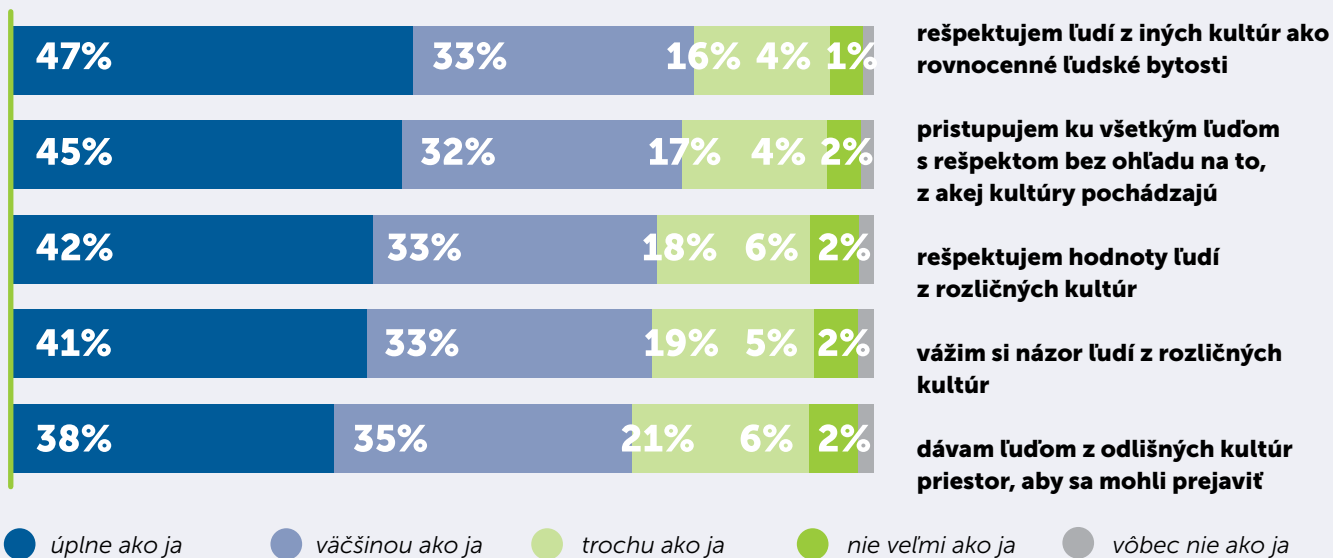
Tvrdenie **rešpektujem hodnoty ľudí z rozličných kultúr** oslovilo 42% respondentov, nestotožnilo sa s ním 8% respondentov.

Relatívne najnižšia miera stotožnenia je pri výroku **dávam ľuďom z odlišných kultúr priestor, aby sa mohli prejaviť** stále však na úrovni až 38%, nestotožnila sa s týmto výrokom 8% respondentov.

Rešpekt k ľuďom z iných kultúr

Do akej miery Vás opisujú nasledujúce tvrdenia?

Častejšie deklarujú rešpekt k ľuďom z iných kultúr ženy, respondenti, ktorí majú skúsenosť s dobrovoľníctvom, respondenti z mestského prostredia a respondenti s vyšším vzdelaním.

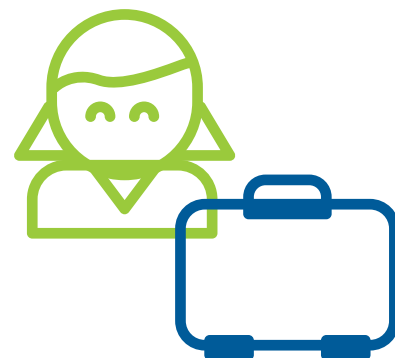
Relatívne najvyššia miera súhlasu bola zaznamenaná pri výroku **deti prisťahovalcov by mali mať rovnaké príležitosti ako ostatné deti**. Celkovo s týmto výrokom súhlasilo 83% respondentov, naopak s výrokom nesúhlasilo 18% respondentov.

Prevažná väčšina respondentov (70%) rozhodne alebo skôr súhlasila s výrokom **prisťahovalci by mali mať rovnaké práva, ako všetci ostatní obyvatelia v danej krajine**. S týmto výrokom nesúhlasilo 30% oslovených mladých ľudí.

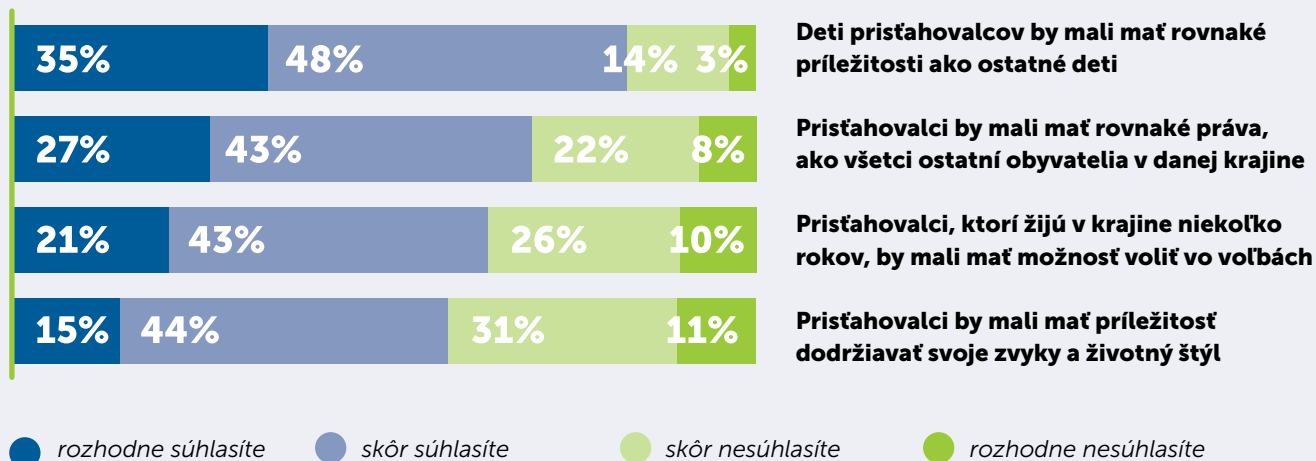
S výrokom **prisťahovalci, ktorí žijú v krajine niekoľko rokov, by mali mať príležitosť voliť vo voľbách** súhlasilo 64% respondentov, nesúhlas deklarovalo 36% respondentov.

S výrokom, že **prisťahovalci by mali mať príležitosť dodržiavať svoje zvyky a životný štýl**, rozhodne alebo skôr súhlasilo 59% respondentov. Naopak s týmto výrokom skôr alebo rozhodne nesúhlasilo 42% respondentov.

Názory na prisťahovalcov

Ľudia v dnešnej dobe sa vo väčšej miere sťahujú z krajiny do krajiny. Do akej miery súhlasíte alebo nesúhlasíte s nasledujúcimi tvrdeniami?

Vyššiu mieru súhlasu s výrokmi z hľadiska socio-demografických kategórií sme pri jednotlivých výrokoch zaznamenali nasledovne:

- deti prisťahovalcov by mali mať rovnaké príležitosti ako ostatné deti: častejšie súhlasili ženy, respondenti vo veku 20 – 24 rokov, respondenti z Bratislavy,

respondenti z mestského prostredia,

- prisťahovalci, ktorí žijú v krajine niekoľko rokov, by mali mať možnosť voliť vo voľbách: častejšie súhlasili ženy, respondenti zo Žilinského kraja, obyvatelia väčších miest, resp. mestského prostredia,

- prisťahovalci by mali mať príležitosť dodržiavať svoje zvyky a životný štýl: častejšie uvádzali ženy,

- prisťahovalci by mali mať rovnaké práva, ako všetci ostatní obyvatelia v danej krajine: častejšie uvádzali ženy.

21 Názor na prisťahovalcov

Výsledky reprezentatívneho prieskumu priniesli viacero pozorovaní a zistení o postojoch, aktivitách a vedomostiach mladých ľudí v súvislosti s globálnymi témami, na ktoré sme sa v prieskume zamerali. Namiesto hodnotiaceho záveru sa teda pozrime spoločne, aké sú tieto zistenia, a aké odporúčania z nich vyplývajú pre budúcu prípravu vzdelávacích aktivít nielen v globálnom vzdelávaní.

Základné zistenia o znalosti tém globálneho vzdelávania:

- Dominuje znalosť environmentálnych tém, ktoré majú pravdepodobne najlepší prienik do formálneho vzdelávania.
- Migrácia a rovnosť mužov a žien predstavujú témy, ktorým venujú pozornosť predovšetkým médiá. Hoci ide o medializované témy, ktoré rezonujú aj medzi mladými ľuďmi, ich znalosť a porozumenie je skôr povrchné.
- Ostatné témy sú na okraji záujmu, čo je obzvlášť zjavné pri témach medzinárodných konfliktov a globálneho zdravia. Napriek významnému globálnemu dopadu týchto problémov, ich znalosť a porozumenie je aj zo subjektívneho pohľadu samotných mladých ľudí hodnotená ako minimálna.
- Mladší respondenti vedia o témach viac ako starší, čo môže byť spôsobené kontaktom s týmito témami na základných a stredných školách, ktoré respondenti stále navštevujú.
- Celkovo platí, že prevažujúca informovanosť o zmienených témach je skôr plytká a nemá hlbší vplyv na postoje mladých ľudí. Mladí ľudia môžu takto

lahšie podliehať rôznym invazívnym naratívom.

- Otvorenosť voči počúvaniu iných pohľadov na svet je v deklarovanej rovine značná. Na druhej strane to ale neznamená, že iné interpretácie budú automaticky prijímané.
- Záujem o poznanie tém s globálnym obsahom a presahom je skôr len povrchný.

Základné zistenia o aktivitách a postojoch v globálnych témach:

- Silná pozícia environmentálne podmieneného správania sa.
- Snaha získať informácie o globálnych témach, čo reflektuje ich nedostatočné pokrytie vo formálnom a neformálnom vzdelávaní.
- Všeobecne prevažuje slabý aktivizmus v globálnych témach. Ochota zapájať sa do aktivít s globálnym presahom je nízka.
- Pozorované sú mnohé paradoxy: na jednej strane mladí ľudia deklarovali rešpekt voči cudzincom, na druhej strane však zároveň potvrdili vysokú mieru individuálnej uzavretosti voči cudzincom.
- Citlivosť na postavenie dieťaťa a s tým súvisiaci silný akcent na potrebu ochrany detí a dodržiavania ich práv bez ohľadu na to, odkiaľkoľvek pochádzajú.
- Dôraz na začlenenie cudzincov do slovenskej kultúry, príklon viac k integrácii a asimilácii, než koexistencii rôznych kultúrnych vzorcov vedľa seba.

Záverečný komentár

- Postoj „cudzie nechceme, svoje si nedáme“, akcentovanie prevahy „našich“ pohľadov na svet v porovnaní s tými cudzími.

Mladí ľudia predstavujú tekutú a premenlivú sociálnu kategóriu, pre ktorú je príznačné experimentovanie s mnohými

pohľadmi na svet a spoločnosť. Vhodné zapojenie mladých ľudí do aktivít globálneho vzdelávania je dobrou príležitosťou nielen pre hlbšie pochopenie súčasného sveta, ale aj pre obrusovanie hrán rastúcej radikalizácie a príklonu mladých ľudí k extrémistickým názorom a postojom.

Veríme, že aktuálne informácie o mladých ľuďoch, ktoré sme sa pokúsili predstaviť v tejto príručke, budú dobrou inšpiráciou pre všetkých, ktorí sa mladým ľuďom venujú vo formálnom a neformálnom vzdelávaní.

The Maastricht Global Education Declaration (slov. preklad: Maastrichtská deklarácia o globálnom vzdelávaní). 2002. In Council of Europe [online]. [cit. 05-12-2018]. Dostupné na: <https://rm.coe.int/168070e540>.

What is global education? In GLEN-EUROPE [online]. [cit. 05-12-2018]. Dostupné na: <http://glen-europe.org/global-education/what-is-global-education>.

What is global education? In Global Education [online]. [cit. 05-12-2018]. Dostupné na: <https://www.globaleducation.edu.au/global-education/what-is-global-ed.html>.

Global Education. In Council of Europe: North-South Centre [online]. [cit. 05-12-2018]. Dostupné na: <https://www.coe.int/en/web/north-south-centre/global-education>.

Národná stratégia pre globálne vzdelávanie na obdobie rokov 2012 až 2016 [online]. [cit. 05-12-2018]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/30297/2649510/National+Strategy+for+Global+Education+for+2012+-+2016>.

Čo je GV?. In Globálne vzdelávanie [online]. [cit. 05-12-2018]. Dostupné na: <http://globalnevzdelavanie.sk/co-je-gv>.

PISA 2018 Global Competence Questionnaire. In OECD [online]. [cit. 05-12-2018]. Dostupné na: <http://www.oecd.org/pisa/PISA-2018-Global-Competence-Questionnaire.pdf>.

Global Education. In World Learning [online]. [cit. 05-12-2018]. Dostupné na: <https://www.worldlearning.org/programarea/global-education/>.

Zdroje

Referencie

- 1 Čo je GV? [online]. [cit. 05-12-2018]. Dostupné na: <http://globalnevezdelavanie.sk/co-je-gv>.
- 2 Maastrichtská deklarácia, 2002, str. 2.
- 3 What is global education? [online]. [cit. 05-12-2018]. Dostupné na: <http://glen-europe.org/global-education/what-is-global-education>.
- 4 What is global education? [online]. [cit. 05-12-2018]. Dostupné na: <http://glen-europe.org/global-education/what-is-global-education>.
- 5 What is global education? [online]. [cit. 05-12-2018]. Dostupné na: <http://glen-europe.org/global-education/what-is-global-education>.
- 6 What is global education? [online]. [cit. 05-12-2018]. Dostupné na: <https://www.globaleducation.edu.au/global-education/what-is-global-ed.html>.
- 7 Global Education [online]. [cit. 05-12-2018]. Dostupné na: <https://www.coe.int/en/web/north-south-centre/global-education>.
- 8 Národná stratégia pre globálne vzdelávanie na obdobie rokov 2012 až 2016 [online]. [cit. 05-12-2018]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/30297/2649510/National+Strategy+for+Global+Education+for+2012+-+2016>.
- 9 Čo je GV? [online]. [cit. 05-12-2018]. Dostupné na: <http://globalnevezdelavanie.sk/co-je-gv>.
- 10 PISA 2018 Global Competence Questionnaire [online]. [cit. 05-12-2018]. Dostupné na: <http://www.oecd.org/pisa/PISA-2018-Global-Competence-Questionnaire.pdf>.

©2017 Rada mládeže Slovenska (RmS)

Pražská 11, 811 04 Bratislava

ISBN 978-80-972694-8-7
